

3. tétel

Jellegzetes témák, motívumok, poétikai megoldások Ady világháborús költészetében

1. Jelentősége, irodalomtörténeti helye

Összegző költő: lezárója a magyar utóromantikus lírának és meghatározó alakja a klasszikus modernségnek; a *Nyugat* első nemzedékének vezéregyénisége. A **magyar sorskérdések** („Mit ér az ember, ha magyar?”) és a **modern ember életérzései-nek** („Minden Egész eltörött.”) megszenvedője és hiteles kifejezője. Egyszerre magyar és európai, nemzeti és egyetemes. A költői látásmód megújítója: tematikában, lét-értelmezésben, gesztusokban és stílusban, verstanban, retorikában és poétikában egyaránt.

Szemléletének meghatározó tényezői: mélyen a magyar történelmi hagyományban áll. Folytatója és újraértője a nemzetfáltásból eredő ostorozó hazaszeretetet nagy tradíciójának. (Vö. gróf Zrínyi Miklós, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor) „Nekem Ady Endre ostora tetszik.” (Nagy László) A magyar sors szépségét és végzetének teljességét igyekszik megérteni, újraértelmezni és kifejezni a Szent Napkelettől a hunokon és Vazulon keresztül a „párizsi Bakonyig”. Ellentmondásokat magába olvasztva egyszerre kötődik a magyar és az egyetemes kulturális hagyományhoz, és használja annak egészét. Kálvinizmus és Ótestamentum, a közösségért való lét és a gögös, úri öntudat is sajátja. A magyar messianisztikus küldetés tudat („Én vagyok az utolsó magyar.”) politikai radikalizmusa, forradalomvárása és a hiábavalóság, a cselekvés reménytelensége is egyszerre jellemzi. Önértelmezésének összetevői: **pogányság és kereszténység**, „korhely Apolló” és Dionüszosz, mámor és csömör, **Nietzsche és Krisztus**, vitalizmus, féktelen életszeretem, és – mint egyik cikluscímme is emelt versében vallja – *Istenhez hanyatló árnyék*. (1911)

Ady költészetét a későromantikus én-ábrázolás, az önmitizálás, a szecessziós halálvágy, a **szimbolista látásmód**, az expresszív erejű versbeszéd és a **kötetkompozíció jelentéstöbblete** jellemzi. A 19. század második felének klasszikus modern stílusirányzatait (impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió) saját egyéniségére hangolja át. Költői témái, az ezeket megjelenítő motívumok és az azokból kibomló szimbólumok egymáshoz kapcsolható és összefüggő rendszert alkotnak. Ady Endre tematikus költő: azonos témájú verseit ciklusokba rendezi, és ezekből építi fel kötetait, ami így többet és mást jelent, mint a versek összessége. A fontos témák visszatérnek, új elemekkel egészülnek ki, a későbbiek visszautalnak, és át is értelmezik olykor a korábbiakat. Ezek megmutatják az **életmű sokrétű** összetettségét: látomásos tájversek, magyarság versek, szerelmi líra, létharc versek, istenes versek, önarckép versek és ars poeticák, kuruc versek, forradalmi versek, háborúellenes versek. Modernitása mellett kötődik a magyar irodalom legnemesebb hagyományához, amelyek beépülnek egyéni mitológiájába: ilyen a zsidó-magyar sorspárhuzam és a nemzethaláltól való félelem, amellyel egyszerre lesz folytatója a 16. századi protestáns és a reformkori történelemszemléletnek. A szimbolizmust mitológiával keresztezi, így szimbólumai megfoghatóbbak, mint a francia elődöké. Újszerűsége, hogy erős közéletiség jellemzi, a megújulás nem csupán művészi ars poeticát, hanem társadalmi programot is jelent számára.

Utóélete

Kortársai körében vitát vált ki: érthetetlen és magyarellenes, de mindenki viszonyul hozzá, mert hatása óriási. Nemzetostorozó gesztusa még Kosztolányit is fölháborítja. A két háború közötti hivatalosság csak félszívvvel vállalta, de a népi írók a nemzet költőjének tekintik (Szabó Dezső, Féja Géza, Kodolányi János, Móricz Zsigmond, Németh László). Az Ady-kultusz ellen lépett fel Kosztolányi Dezső (1929), de szinte mindenki Ady védelmére kelt. 1945 után a kommunizmus pártállami diktatúrája igyekezett kisajátítani: Petőfi és József Attila mellett a hivatalos kultusz kiemelt szereplőjévé akarta tenni. Mára egyértelművé vált: szoros összefüggés van Ady publicisztikája és költészete között, és a teljes életművet egységben kell értelmezni és értékelni.

2. Életrajzi mozzanatok

Ady Endre (Érmindszent, 1877. nov. 22. – Budapest, 1919. jan. 27.) elszegényedett, „hét-szilvafás”, kismemesi családból származott. Apja, Ady Lőrinc gazdálkodó; anyja, Pásztor Mária református papleány. Ady maga is kálvinista, református vallású. Iskolái: Nagykároly, piarista gimnázium, itt megismeri a római katolikus felekezet világszemléletét is; Zilah: református kollégium; 1896–97: Debrecenben a jogakadémia hallgatója, de tanulmányait nem fejezte be. 1897-től rendszeresen jelentek meg versei és tárcái különböző lapokban. 1900–1903: Nagyváradon lett újságíró. 1903 nyarán ismerte meg nagy szerelmét, Diósy Ödönné Brüll Adélt, akit Lédának nevez. 1904-ben Léda jóvoltából Párizsba utazott, ahol megismerte Baudelaire és a francia szimbolisták költészetét. 1905–12 között nagyrészt a fővárosban élt, de gyakran ellátogatott szülőfalujába és Párizsba is. 1906 elején jelent meg harmadik, de jelentőségében és hatásában az első, „igazi” Ady-kötet: az *Új versek*. Az 1908 januárjában induló *Nyugat* című irodalmi lapnak vezető költője és főmunkatársa volt haláláig. 1912-ben végleg szakított Lédával; 1915-ben feleségül vette Boncza Bertát, egy erdélyi földbirtokos ügyvéd lányát, akit Csinszának nevez. A háború első éveit főképp a csucsai Boncza-kastélyban töltötték, majd 1917-ben Budapestre költöztek, ahol betegsége fokozatosan súlyosbodott. 1918 végén még elment a Vörösmarty Akadémia ülésére, amelynek elnökévé választották. Kötetei (zárójelben a tényleges megjelenés évével, amely olykor korábbi, mint a köteten szereplő évszám): *Versek*, Debrecen (1899); *Még egyszer*, Nagyvárad (1903). Ezek visszhang nélkül maradtak, mert a költői teljesítmény nem érte el a későbbiek színvonalát. Jellemző, hogy a korai Ady-versek címei, ellentétben a későbbiekkel, még nem három szóból állnak. Ez értelmezhető az ősi magyar hitvilág, a mesei hármasság és/vagy a szentháromság számmisztikájának is. *Új versek* (1906), *Vér és arany* (1907), *Az Illés szekerén* (1908), *Szeretném, ha szeretnének* (1909), *A Minden-Titkok versei* (1910), *A menekülő Élet* (1912), *Margita élni akar* (verses regény; 1912), *A Magunk szerelme* (1913), *Ki látott engem?* (1914), *A halottak élén* (1918), *Az utolsó hajók* (posztumusz, 1923).

3. Jellegzetes témák, motívumok, poétikai megoldások Ady világháborús költészetében

Ady 1914 és 1918 között 250 verset írt, de nem volt kiadó és pénz, mert háború volt, és költői ereje is fokozatosan hanyatlott. Az első két évben még több mint nyolcvan verset írt, de 1916-ban már csak harmincat, 1917-ben huszonkettőt, 1918-ban pedig mindössze tizennyolcat. A *halottak élén* (1918) kötet szerkesztésében Hatvany Lajos

is részt vett, mert a gazdag mecénás 1917-ben életjáradék fizetésével megvásárolta Ady műveinek szerzői jogait. Az előző kötetből kihagyott versekből a költő halála után Földessy Gyula – Ady barátja és „poéta-adminisztrátora” – állította össze *Az utolsó hajók* (1923) című gyűjteményt, amely az eddigiektől eltérően, időrendben közölte a verseket. A két kötet együtt mutatja be hitelesen Ady háború alatti költészetét, jóllehet *A halottak élén* tömörebben ábrázolja a világégés iszonyatát és történelmi, filozófia következményeit. Ady utolsó verse, az *Üdvözlét a győzőnek* 1918 novemberében jelent meg: a háborút lezáró költeményében kegyelmet kér a győztesektől a nemzet, a magyarság számára, de beletörődő fájdalmában már maga sem hisz a jövőben. A történelmi Magyarország és benne az „utolsó magyar” – együtt veszett el.

A halottak élén

A kötet 125 verset tartalmaz, és a kilenc cikluscím pontosan érzékelteti **Ady háborús költészetének jellegzetes témáit és motívumait**. *Ember az embertelenségben*, *Mag hó alatt*, *Az eltévedt lovas*, *A halottak élén*, *A megnőtt élet*, *Ésaiás könyvének margójára*, *Ceruza-sorok Petrarca könyvén*, *Tovább a hajóval*, *Vallomás a szerelemről*. Láttható, hogy a kötet egészét áthatja a háború, így a korábban megszokott verstípusok (magyarság, élet-halál, létharc, ars poetica, kurucos, istenes, szerelmes) hátterét is a pusztító világégés szörnyű és irracionális valósága adja, amely visszamenőleg is mindent átértelmez. **Ady magatartása** – a világ- és a magyar irodalom néhány jelentős, kezdetben megtévedő személyiségétől eltérően, például Hemingway, Thomas Mann, illetve Móricz Zsigmond – **kezdetől fogva háborúellenes**. A kötet cím megrendítően helyezi el a lírai ént *A halottak élén*, és háború fogalmát feloldhatatlan paradoxonnal teszi érzékletessé. *Ember az embertelenségben*. A korábban mindig a *Holnapot* igénylő költő új jelképe a *Tegnap*, a *Múlt* lesz, mert kiderült, az volt az igazán értékes (*Tegnapi Tegnap siratása*, 1914; *Véresre zúzott homlokkal*). Ezért el kell rejteni, meg kell őrizni a jövőnek a múlt végleg elveszni látszó értékeit – ennek metaforája lesz a *Mag hó alatt* –, mert az emberiség és a magyarság sorsát is *Az eltévedt lovas* példázza, aki *A halottak élén* botorkál céltalanul. A kötet második fele **a veszélybe került értékeket igényli**, és kétségbeesetten siratja vesztüket: Élet, Isten, Kultúra, Jövő, Szerelem. Korábbi nemzetostorozó, kritikai hangját **a közös sors vállalásának felelőssége** váltja fel. Az egyes szám első személyű versbeszéd mellett megszaporodnak a többes szám első személyben megjelenő, a „mi” tudat közösség-érvőségét kifejező költemények is (*Elhanyagolt, véres szívünk*, *Az eltévedt lovas*).

Poétikai megoldásainak, lírai nyelvének, jelképrendszerének középpontjában a háború, az idő, az emberség és a magyarság áll. Jellemzője az **apokaliptikusság**, a végítélet víziója, mert a nemzeti és az egyetemes emberi értékek pusztulása általánossá lett, szinte tébolyítóan örömtelivé, így a jövő minden eddiginél bizonytalanabbá vált. Az ember hanyatlását, „kicsivé” válását, erkölcsi relativizmusát **tragikus ironiával siratja** (*E nagy tivornyán*, 1917). Korábbi szimbólumainak, allegóriáinak képszerűségét az **elvontabb fogalmiság** váltja fel (*A Mindegy átka*). Nyelvhasználata erőteljesen **biblikus**, zsoltáros, megszaporodnak a *Szentírásból* vett mottók. Reformátusságának jeleként is gyakran választ ószövetségi idézetet, mert a kálvinisták előszeretettel hivatkoztak a történelem értelmezésekor az *Ótestamentumra*. A vers ezek parafrázisát (gör. hozzámondás, kifejtés), kiegészítését, újrafogalmazását, újra-

értelmezését, aktualizálását tartalmazza (*Ésaiás könyvének margójára*, 1914; *A szét-szóródás előtt*, 1914 január). Szóhasználatra gyakran archaizáló (*Krónikás-ének* 1918-ból), vagy folklorizáló (*Mesebeli János*, 1917), mert ezzel is múlt értékelitettséget hangsúlyozza. A lírai én értékmentő, értékörző szerepű (*Mag hó alatt*, 1914; *Intés az őrzőkhöz*, 1915). Megjelennek az avantgárd hatások is: a mozgalmasságot, zaklatottságot érzékeltető expresszionizmus és a tudat mélyrétegeit feltáró, a lélek rezdüléseit a tájba kivetítő szürrealista jegyek (*Az eltévedt lovas*).

Emlékezés egy nyár-éjszakára (1917. február)

A **háború kitörésének napját** idézi meg közel három évvel későbből apokaliptikusan-biblikusan **látomásos, expresszionista** jegyekkel. A felütés szöveg közötti utalással János jelenéseit írja újra az *Újszövetség* utolsó könyvéből. A háború maga a végítélet, amely mindent kifordít sarkaiból: a költői túlzás víziójában a katasztrófa kozmikus méreteket ölt, mert a pusztítás fizikai és metafizikai szinten is bekövetkezik, az élet egészét áthatja. Az összes babona rossz valósággá lesz, az ember elveszti méltóságát és racionalitását. „Véres, szörnyű lakodalomba / Részezen indult a Gondolat, / Az Ember büszke legénye, / Ki, íme, senki béna volt:” A háború azonban teljesen mégsem az utolsó ítélet, mert a vers zárlata nem hozza el az isteni rendet a pusztulás után. „S Isten-várón emlékezem / Egy világot elsüllyesztő / Rettenetes éjszakára:” Versnyelve expresszionista (lat. 'kifejezés, kiemelés; ex+premere 'ki+nyom'): középpontjában a kiáltás, a kifejezés erőteljessége áll, amelynek eszköze a refrén gyakori ismétlődése, az igék és az igenevek halmozása, különösen rímhelyzetben: dobolt, bomolt, omolt; az eltérő sorhossz, a soráthajlások, a versszakok hiánya.

Mag hó alatt (1914)

A cím csonka metaforájában a mag a lírai ént jelöli, és a vers egészének allegóriája ezt a természeti képet bontja ki. A felütés tragikus oximoronjában önmagát „mint életes holtat”, élő halottat jellemzi, akinek élete, hite csak a múltban volt, mert a jelen véres és szomorú. Ő a „Tegnap” hűséges tanúja, akinek egyes szám első személyű önvallomását a rím és a nyelvi intarzia (olasz 'faberakás', itt szóban elrejtőző szó) is kiemeli. „S kell talán az én h-**adis-arcom**, / Hogy drága mementőként / Fölemeljem **arcom** / Egy új emberű új világra.” Az „én h-**adis-arcom**”, vagyis háborús adóm, itt a „győztesnek”, tehát a háborús pusztításnak fizetett adóm nem más, mint a tragikus fenyegetést hordozó jövőnek figyelmeztetésként („drága mementőként”) fölmutatott „adis arcom”. Ady a „Tegnapi” világ embere, aki már csak emléke egykori önmagának, most gyötrött, tépett arcával figyelmezteti a közelgő új világot, nehogy úgy járjon, ahogyan ő. Szomorúan és vád nélkül vallja be személyes vereségét, de ennek ellenére a háború zűrzavarából szeretné kihallani a világot újrateremtő, hars, vagyis harsány igét, az új „Rend” lehetőségét. A háborús pusztítás – a biblikus szöveggközöttség jelzi ezt – a végítélettel lesz rokon, amit új teremtés követ. A zárlatban ennek megvárására szólítja fel magát, amelynek azonban ő már csak elvetett magként lehet részese. A magvető bibliai példázata annak a hitét jelenti, hogy az egyén történelmi szerepe túlmutat önmagán. Ő magként a földben elpusztul ugyan, de halála nem értelmetlen, mert ez az igazság újraéledésének feltétele. Az értékörzés az eleve elrendelés hitének megtartása: „Hívni fog az Élet / S föltámadások örök Rendje.”

Intés az őrzőkhöz (1915)

A kései Ady-költészet ars poeticája, amely kérlelve figyelmeztet és felszólít az értékörzésre: „Őrzők, vigyázzatok a strázsán”. A sor négyszer fordul elő kitüntetett retorikai helyzetben: a felütésben, a zárlatban, és kétszer egymás után a vers közepén nyomatékosítja a kétségbeesett kérést. A sor paradoxona, hogy az őrhely katonai kifejezésével (strázs) éppen arra szólít fel, hogy az őrhelyen állók azt védjék meg, amit éppen a háború fenyeget. Az érték tehát az ember, az Élet – például a firenzei emlékek –, és minden, ami megtörtént a múltban. Az emlékek a cselekvők, ők kérlelik az őrzőket, ne engedjék, hogy a háború, a „véres és ostoba feneségek”, az értelmetlenség, az „állat-hős ígék” lerombolják az ember „Szépbe-szótt hitét”.

Ember az embertelenségben (1916)

Ady és Csinszka 1916-ban sok időt töltött Csucsán, megrázó élménye, hogy látja a villa alatti úton, a „Borzalmak tiport országútján”, a Dél-Erdélybe betörő román csapatok elől menekülő, a szülőföldjükről elűzött magyarokat. Jellemző, hogy a magyarságféltség legmélyebb pontja hívja elő ismét a „mégis-morált”: „És most *mégis*, indulj föl, erőm, / Indulj föl megintlen a Földről!” Mert a teljes reménytelenségében van a legnagyobb szükség az erkölcsi helytállásra: azonosulásra a szenvedőkkel. „Ékes magyarnak soha szebbet / Száz menny és pokol sem adhatott: / Ember az embertelenségben, / Magyar az űzött magyarságban, / Újból-élő és makacs halott.” Az „ékes” jelző jelentésbeli archaizmus, mert elhomályosult, régi – ’szép’ – jelentésében használja Ady. Itt azonban nem a külső szépséget, az ’ékszerrel ékesített’ jelenti, hanem a görög kalokagathiát (kalosz kai agathosz) a ’szép és a jó’ összevonását, egységét hirdeti. Az erkölcsi szépet, ami a jó, vagyis az igaz emberséget, a jellem tisztaságát, a helytállást a bajban.

Az eltévedt lovas (1914)

Ady egyik legösszetettebb szimbóluma sokféleképpen értelmezhető. A szorongás lételeménye egyszerre egyetemes és nemzeti, jelentheti az emberiség és a magyarság eltévedését is. A tájleírás nem pusztán önmagát, hanem a lélek rezdüléseit jeleníti meg. A táj csak részben valóságos, inkább a lírai tudat tájértelmezésének kivetülése, amely kísértetes hangokból, látomásos allegóriákból, képtörésekből áll össze nehezen megragadható érzéssé, mintegy hangulattá, amelynek alapélménye az otthontalanság, a világ abszurditása, rémekkel telítettsége és a semmi. „Most hirtelen téli *mesék* / Rémei kielevenednek.” „Kísértetes nálunk az Ősz” A külső tájat a megismerési kísérletek változtatják át a belsővé, az emberi hangulatok jeleivé, a tárgyiaság így lesz emberi tartalmak hordozója. „Volt *erdők és ó-nádasok* / Láncolt *lelkei* riadoznak.” „S a dombkerítéses síkon / Köd-gubában jár a November.” A guba: fűtőre szótt gyapjúból való kabátfele, ebbe öltözött be a November, mert fázik a világ hidegétől, miképpen a metonimikusan ábrázolt falvakban alvó emberek is. „*Alusznak* némán a *faluk*, / Multat álmodván dideregve” Az otthontalanságot, a félelmet, a semmit érzékelteti a negatív értékszerkezetű szóhasználat: láncolt, riadoznak, lapult, bújva, dideregve, fogyatkozott, bús, süket, köd, eszelősök. „De nincsen fény, nincs lámpa-láng / És hírük sincsen a faluknak.” A kiismerhetetlenséget, a hirtelen bekövetkező katasztrófa érzetét fokozzák a neologizmusok, az új szóalakok: kielevenednek, benőtteni, novemberes, hínárú. A szokatlan szóhasználat mellett ezek egy része metafora, metonímia is lesz, amely mélyíti a poétikai, esztétikai hatást, sejte-

lemesebbé teszi a jelentést: köd-bozót, domb-kerítéses, köd-guba. A szinesztéziák, az érzékterületek összekeveredése modellezi a világ értelmezhetetlenségét. „Vak ügését hallani”, „tompá nótá”, „süket köd”. Ebben a veszélyekkel teli labirintus-világban tévedt el a hajdani lovas, és vaksága miatt a jelenben nem találhatja meg a kiutat. A jövőbe pedig nem vezet út, mert a történelem örök körforgás, amit a vers keretes szerkezete is mutat.

Krónikás ének 1918-ból (1918)

Legfontosabb poétikai eszköze az archaizálás: a korábbi korok stílusának, verselésének megidézése, amely ebben az esetben a 16–17. századi krónikaszerzők hangját jelenti. A bokorímként megjelenő ragrímek monotóniát, a kilátástalanságot, a pusztítás állandóságát és elkerülhetetlenségét sugallják. „Iszonyú dolgok mostan történülnek, / Népek népekkel egymás ellen gyűlnek, / Bűnösök és jók egyként keserűlnek / S ember hitei kivált meggyöngyűlnek.”

A háborús versek ellenpontjaként szerepelnek a kötet záró ciklusában (*Vallomás a szerelemről*) a Csinszka-versek, amely a beteg költőnek menedéket nyújtó érzés bensőségeséről, értékörzéséről vallanak magas művészi színvonalon, többnyire elégtikus rezignáltsággal (*Őrizem a szemed, De ha mégis? Nézz, Drágám, kincseimre*).

Gyakorlófeladatok

1.

Mutassa be Ady Endre világháborús költészetének jellegzetes témáit és motívumait! Válaszában reflektáljon az alábbi megállapításra is!

„Utolsó korszakának versei abban tértek el a korábbiaktól, hogy a tematikailag változó viszonylatok («én és az élet», «én és a halál», «én és a szerelem», «én és Isten», «én és a magyarság») mögött megjelent egy újabb és minden egyes viszonylatot átható vonatkozás: a háború. Most már ez mind így alakult át: «én és az élet és a háború», «én és a halál és a háború», «én és a szerelem és a háború», «én és Isten és a háború», «én és a magyarság és a háború». Kevésbé sikerült verseiben ez az állandó háttérvonatkozás csupán publicisztikus réteget alkotott, s a nemes szándékú agitatív hang levált a lírateremtő mozzanatokról. Legszebb verseiben azonban beépült a formaalkotásba, s a katartikus hatás része lett.”
(Kenyeres Zoltán: Ady Endre, 1998)

2.

Néhány szabadon választott vers alapján jellemezze, milyen stilisztikai, poétikai eszközökkel érzékelteti Ady Endre a háború valóságát! Válaszában reflektáljon az alábbi megállapításra is!

„Ember kiáltott az embertelenségben, még inkább magyar a szörnyű éjszakában. Tudta, hogy ez az élethalálharcot vívó nép még nem az újjászületett magyarság, hanem az évszázadok bűneiben és átkában vergődő eltévedt lovas. De most, a halál percében, magához öleli, s utolérhetetlen hatalmas versekben elmondja a szépségét és tragédiáját is. Ezekben a strófákban az ősi mítoszát elvesztett magyar maga lesz mítikus hőssé. A valósággal szembenálló mesebeli János szerepében föltétlenül az is volt. A magyar mítosz a magyar valóság, s a halálba hullás a magyar sors. (...) Az eltévedt lovasban végső teljessége szerint mondja el a magyar sorsot. Ezzel a verssel a költészet határán járunk: a szó az idői kifejezhetetlenséget jeleníti meg, már nem is kifejező eszközként, hanem maga is része az áradó misztikus valóságnak. Ady, lelke mély rétegeiben, népe múltját is (életét, sorsát, jelentését, értékeit) magában hordozta, s ennek a költeménynek a megalkotásánál szimbolikus módon kivetítette. Föltétlenül révületben fogant ez a vers, s a látomást nem a ráció, hanem maguk a szavak öntötték formába. De ezek is megolvadtak a révület lázában, s az eleven látomás rezgéseként folynak tovább. Csoda született: a költő időtlen, élő valósággá tette a megidézett múltat. Hol a nyitja a titoknak? Ady maga az eltévedt lovas. Mégse a saját létét vetíti a múltba, hanem a magyarság egy atomjaként a népe sorsát éli. Ő az ősminta, vele történt meg a magyar sors. (Kezdetől mindmáig élte.) S az áradó, formátlan idői létet ő fejezte ki, és adta tovább az időtlenségnek, vagy a végnek. Ez a vers nem világos kép, vagy faragott szobor, inkább az évszázadokon át hömpölygő ködnek formába ömlése.

(Vatai László: Isten szörnyetege, Ady lírája, 1977)

4. tétel

Az én és a világ kapcsolatának változása, megjelenítése Babits Mihály lírájában

1. A szerző jelentősége, irodalomtörténeti helye

A századelő magyar költészetének egyik megújítója. A népnemzeti irányzatot azonban másként haladja meg, mint Ady Endre. Költői indíttatása filozófiai érdeklődésből ered – célja az objektív (tárgyas) líra megteremtése. Költőként elsősorban az alapvető filozófiai kérdések érdeklik (ember és világ, lét és nemlét, a megismerés és a kifejezés határai, lehetőségei).

Költészetében viszonylag kevés az életrajzi elem, és érzelmi telítettsége is más, mint amit a közönség és a kritika megszokott. Végigkíséri pályáját az a kritikai általánosítás, mely szerint rideg poeta doctus, mesterkélt költő.